

DOI: 10.18372/2307-9061.75.20231

УДК 343.98(045)

В. О. Заросило,

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6935-5449>

О. Г. Бондаренко,

кандидат юридичних наук

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8270-5316>

А. Ю. Шлапак,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТРУПІВ ЗАГИБЛИХ ОСІБ ТА ВІЙСЬКОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Навчально-науковий інститут права імені князя Володимира Великого

Міжрегіональної Академії управління персоналом

вул. Фрометівська, 2, 03039, Київ, Україна

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mails: kaf.prd.409@gmail.com, ollenabond@ukr.net, 8035304@stud.kai.edu.ua

***Метою** статті є всебічне дослідження особливостей процесу ідентифікації трупів загиблих осіб та військовослужбовців в умовах воєнного стану, визначення основних проблем, які виникають під час здійснення цих процедур, а також формулювання практичних рекомендацій щодо вдосконалення методів ідентифікації, міжвідомчої взаємодії та нормативно-правового забезпечення з урахуванням сучасних викликів та міжнародного досвіду. **Методи дослідження:** в ході написання роботи використовувалися різні методи дослідження – як загальнонаукові, так і спеціальні. Особливу увагу приділено спеціальним, а саме судово-медичним та криміналістичним методам. Також застосовувалися статистичні методи для аналізу ефективності ідентифікації. Обов'язковим був аналіз нормативно-правової бази України та міжнародного гуманітарного права. **Результати:** в даній статті встановлено, що найбільш ефективними методами ідентифікації загиблих у воєнний час є ДНК-аналіз, судово-медична експертиза, а також аналіз особистих речей. Виявлено, що складність ідентифікації зростає при значних пошкодженнях тіл. Велику роль відіграє комплексна взаємодія між військовими структурами, судово-медичними установами та гуманітарними організаціями. Визначено потребу вдосконалення нормативно-правового регулювання процесів ідентифікації в умовах воєнного стану. **Обговорення:** проаналізовано, що ідентифікація тіл загиблих у воєнний час потребує системного підходу із застосуванням сучасних технологій, зокрема ДНК-експертизи. Також підкреслено важливість оперативної координації між ЗСУ, судово-медичними експертами та органами влади. Було наголошено на проблемах доступу до відповідного обладнання та недостатній кількості фахівців у зоні бойових дій. Обговорювалася необхідність удосконалення законодавчого забезпечення процедур ідентифікації в умовах війни.*

***Ключові слова:** криміналістика; ідентифікація; загиблі; військовослужбовці; ДНК-експертиза; судово-медична експертиза; воєнний стан; міжвідомча співпраця; судова антропологія.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Ідентифікація тіл в умовах воєнного стану є надзвичайно складним і комплексним завданням, яке вимагає не лише скоординовану міжвідомчу взаємодію, а й наявність сучасної матеріально-технічної бази, підготовлених фахівців, а також чіткого правового регулювання. Крім того, проблема ускладнюється ще й тим, що загиблі особи можуть знаходитись на окупованих територіях або в масових похованнях, а родичі – мати обмежений доступ до процедур впізнання. У таких випадках важливу роль відіграють методи молекулярно-генетичної експертизи, судово-медичної антропології, стоматологічного аналізу та інші, хоча на практиці також виникають проблеми щодо їх застосування – технічні обмеження, зокрема через нестачу ресурсів, відсутність єдиної бази ДНК-даних, а також брак взаємодії між військовими, правоохоронними органами та експертними установами. Також проблема ідентифікації тісно пов'язана з морально-етичними, соціальними та психологічними наслідками.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблематикою ідентифікації загиблих осіб та військовослужбовців в умовах воєнного стану займаються як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники, адже актуальність цього питання зумовлено широкомасштабною збройною агресією проти України. Серед українських дослідників варто відзначити роботи судово-медичних експертів А.П. Бехтєєв, І.О. Гусєв, В.І. Климчук, які детально аналізують застосування методів ДНК-ідентифікації у складних умовах, зокрема за наявності значного пошкодження тіл. У їхніх роботах наголошується на необхідності розвитку інфраструктури судово-медичної експертизи та створення єдиної національної бази генетичних зразків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ще з давніх часів в історії воєн існує термін «невідомий солдат». А найбільша кількість таких безіменних героїв з'явилася у ході світових війн. Однак ця тема сьогодні в Україні набуває особливої актуальності, оскільки результатом варварських військових дій з боку російської федерації є десятки, сотні невпізнаних тіл або

фрагментів тіл як військових, так і цивільного населення, які необхідно ідентифікувати.

Зазвичай для ідентифікації було б достатньо посвідчення невстановленої особи, яке пред'являє спеціаліст, але робота в умовах воєнного стану внесла суттєві корективи не лише в процедури ідентифікації, а й у можливість спеціалістів [1]. Крім того, оскільки Україна стикається з такою великою кількістю загиблих і зниклих безвісти, вперше за часи своєї незалежності, кількість судово-медичних ідентифікацій збільшились. У цьому випадку для ідентифікації особи, можуть бути використані судово-медична антропологія, дактилоскопія, судова стоматологія, радіологія та ДНК-типсування [2].

Складність цієї роботи полягає, насамперед, у різноманітності об'єктів ідентифікації, завантаженості експертів, численності методів дослідження, різноманітності технічних засобів, складності реалізації та оцінки результатів. Сам процес ідентифікації починається на місці, де знайдено тіло, і продовжується судово-медичним розтином. Тому до процесу залучені поліцейські, криміналісти, судмедексперти, лікарі та родичі загиблих.

В процесі розтину слідчі повинні безпосередньо зрозуміти обстановку на місці злочину, тобто де було знайдено тіло, а також визначити та проаналізувати джерело доказової інформації. Як і при проведенні будь-якої слідчої дії, розтин має здійснюватися за певними принципами, визначеними Кримінально-процесуальним кодексом України, а саме: єдине керівництво, планування, мета, чітка організація, використання професійних знань (обов'язково залучаються судово-медичні експерти або лікарі), технологія – криміналістичні та інші засоби збору інформації тощо.

Однак у місцях ведення бойових дій така фіксація трупів фактично неможлива, оскільки пов'язана з ризиком для життя слідчої групи. Окрім того, навіть у місцях, наближених до лінії військового зіткнення, така фіксація ускладнена через неможливість залучити відповідних експертів, понятих тощо.

Наразі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиб-

лих (померлих) регламентовані постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 року № 698 «Про Деякі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України». Так, зазначеною постановою визначено, що: «місцеві адміністрації мають створювати групи спеціального призначення для вилучення тіл, останків, речей та документів загиблих військових на деокупованих територіях або на лінії зіткнення. До спеціальних груп входять уповноважені суб'єкти на чолі з керівником. Центральне місце у визначенні діяльності спеціальних груп займає Міністерство охорони здоров'я України, адже воно зазначає, які заходи безпеки повинні дотримуватися під час вилучення тіл або останків, які мають бути захисні спорядження, обладнання для збору та фіксації, як повинно проходити вивезення та зберігання тіл або останків, порядок фіксування вилучення тіл або останків, а також присвоєння унікального номеру тілам чи останків» [3].

На сьогоднішній день, експертиза ДНК є важливим інструментом для пошуку зниклих безвісти та встановлення особи загиблих. Об'єктами ДНК-тестування та дослідження є: кров, сперма, слина, сеча, волосся, зуби, кістки, тканини та шари клітин. Якщо виявлено, що тіла знаходяться у високому стані розкладання, як це часто трапляється під час війни, коли ідентифікація на основі загальних морфологічних ознак неможлива, генотипування маркерів короткого тандемного повторення (STR) виявилось зручною та надійною альтернативою. Проте, обґрунтовуючи цей аргумент, експерти підкреслюють, що не всі типи тканин однаково придатні для успішної посмертної ідентифікації за маркерами (KTP/STR) [4]. Так, кістковий або зубний матеріал часто аналізують у трупах із прогресуючими змінами розкладання.

У випадках значних гнильних змін, джерелом для виділення ДНК може слугувати кісткова тканина. Для цього відрізають 10-15 см ділянку діафіза з довгою трубчастою кісткою, після чого промивають її розчином детергенту і висушують. Далі кістковий матеріал обробляють високореактивною сполукою, що руйнує

ДНК із зовнішніх забруднень. При цьому, на етапі забирання біологічного матеріалу важливо зберегти антисептичні умови для інструментарію, регулярно його миючи та ополіскуючи перед використанням дистильованою водою.

При руйнуванні тіла (вибухова травма), що призвело до суттєвого пошкодження кінцівок, можна вилучити декілька зубів шляхом їх видалення стоматологічними щипцями разом з коренем. Оскільки зуби є важливими об'єктами для встановлення особи невідомих мертвих тіл за допомогою аналізу ДНК, то вони є оболонкою для захисту ДНК від несприятливих умов навколишнього середовища. Так, наприклад, під час дослідження дев'яносто п'яти зубів невідомих трупів з різним ступенем розкладання було встановлено, що повні профілі ДНК отримано саме з зубів. Разом із цим, зуби, які були ушкоджені, дали часткові профілі або не дали результатів. На основі цих даних, можна зробити висновок, що неушкоджені зуби є чудовими зразками для профілювання ДНК з розкладених невідомих тіл навіть з більшим посмертним інтервалом [5].

Попри це, більшість українських експертів підкреслюють, що для ідентифікації загиблих у надзвичайних ситуаціях із масовими жертвами, в Україні слід використовувати комплексний підхід. Це означає, що процес ідентифікації має починатися з традиційних методів, спрямованих на визначення загальних ознак, і лише після цього переходити до індивідуалізованих досліджень. Аналіз ДНК не повинен бути єдиним засобом ідентифікації осіб. У ситуаціях масової загибелі внаслідок катастроф чи воєнних конфліктів особливого значення набуває попереднє встановлення біологічного профілю, тобто визначення таких основних характеристик, як расова належність, стать, вік, зріст, розмір головного убору, група крові та інші загальні ознаки. Вони не лише забезпечують додаткову важливу інформацію, а й дають можливість судово-медичного розмежування об'єктів для ідентифікації. Традиційні методики ідентифікації є досить простими у використанні, не потребують дорогого обладнання, доступні для впровадження та швидкі у виконанні [6].

Важливим також є процес ідентифікації військовослужбовців в умовах збройного конфлікту, оскільки становить собою складне завдання, що поєднує юридичні, етичні, медичні та технічні аспекти. Під час війни життя військовослужбовців може обірватися за декілька хвилин/секунд від руки ворога. Поранені, понівечені, закатовані, розірвані або спалені до тла тіла зостаються на полі бою або у братських могилах до того моменту, доки їх не виявлять.

Під час воєнних дій часто бувають випадки, коли тіла або останки заховують товариші по службі, особи, що живуть неподалік від місця виявлення, або на деокупованих територіях знаходять братські поховання, тому для таких випадків провадиться ексгумація тіл та останків. Сама процедура вилучення та перевезення однакова як для звичайного огляду трупа, так і для пов'язаного з ексгумацією [3].

Тіла та/або останки, які були знайдені, складають у спеціальні мішки (пакет, контейнер), на яких вказується дата, номер спеціального мішка (пакета чи контейнера), назва спеціальної групи, а також унікальний код тіла або останків, який надається при вилученні невідомим тілам та/або останкам. Одяг, вилучені речі, документи та інші предмети поміщають до герметичного пакета (мішка чи контейнера), який одержує свій особистий номер та ідентичний номер спеціального мішка (пакета чи контейнера), у якому знаходиться тіло або останки померлого [7, с. 47].

У разі вилучення тіл, останків, одягу, особистих речей або документів складаються акти у двох примірниках. Один примірник передається до місцевих органів влади, тоді як інший надсилається до відповідних підрозділів Національної поліції України. У випадку виявлення більш ніж одного тіла чи останків, для кожного окремо складається окремий акт. Крім того, до акта обов'язково додаються матеріали фото- та відеофіксації.

Після цього відомості про знайдені останки або тіла заносяться до Єдиного реєстру осіб, які зникли безвісти за особливих обставин. Водночас слідчий зобов'язаний внести відповідну інформацію до Єдиного реєстру досудових розслідувань не пізніше ніж за 24 години з моменту

виявлення. Також обов'язковим є повідомлення прокурору щодо факту виявлення тіл або останків [8].

На цьому етапі слідчий може почати використовувати методи ідентифікації особистості, зокрема аналіз знаків на формі одягу, розрізнявальних військових ознак, ідентифікацію за зовнішніми характеристиками, пряме порівняння даних, а також дактилоскопію. Якщо вдалося зберегти одяг та знаки розпізнавання загиблого воїна, це дає можливість отримати таку інформацію:

- нагрудні знаки можуть містити відомості щодо прізвища військовослужбовця, приналежність до Збройних сил України;

- погони інформують про звання, яке було у загиблого;

- ідентифікатори національної приналежності – тобто приналежність до держави;

- колір форми одягу може допомогти визначити вид, окремий рід військ, до якого особа належала. Наприклад, для Сухопутних військ Збройних Сил України, Десантно-штурмових військ Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту форма одягу захисного кольору, для Повітряних Сил Збройних Сил України – сіро-блакитна, для Військово-Морських Сил Збройних Сил України – чорний (білий), для Сил спеціальних операцій Збройних Сил України – темно-сірий;

- наруканні знаки також можуть розповісти про військову частину, вид чи рід військ Збройних Сил України;

- беретний знак на беретах та знак на пілотах відповідає виду (роду) військ (сил) [9].

Подібна інформація може сприяти ідентифікації померлого або звзяти коло можливих варіантів осіб. Зазначена процедура також є необхідною при процесі сортування тіл та останків, оскільки це дозволяє підтвердити або спростувати належність до потенційних комбатантів чи некомбатантів держави-агресора.

У випадку наявності нагрудного знака з прізвищем, даних із документів, знайдених біля тіла, чи збереженого обличчя, застосовується метод безпосереднього зіставлення інформації. Додатково можливою є перевірка цих даних за відомостями, що містяться у Єдиному держав-

ному реєстрі призовників, військовозобов'язаних та резервістів. Так, згідно до Закону України «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів» в Єдиному державному реєстрі призовників, військовозобов'язаних та резервістів міститься дані про всіх військовозобов'язаних, призовників, резервістів, які мають своєчасно обновлюватися для більш ефективного використання навіть під час особливого стану в Україні. У цьому реєстрі можна знайти такі дані, які допоможуть встановити особистість померлого, якщо проводити ідентифікацію безпосереднього зіставлення інформації та ідентифікацію за зовнішністю: ПІБ, дата народження, стать, місце проживання та місце перебування, відомості про близьких (батьків, жінку/чоловіка, дітей, братів та/або сестер), відомості про громадянство, відомості про стан здоров'я, відцифрований образ обличчя особи [10].

Особливої уваги заслуговує процедура збору дактилоскопічних даних, яку військовослужбовці повинні проходити перед початком служби. Такий підхід має важливе значення для ідентифікації у випадку потреби, за умови збереження папілярних ліній на пальцях рук загиблих. У разі наявності таких умов, експерт-криміналіст повинен передати заповнені дактилокарти, що були оформлені під час огляду тіл, до Експертної служби Міністерства внутрішніх справ. До зазначених матеріалів також додається запит на проведення перевірки через центральну базу дактилоскопічного обліку.

У разі неможливості ідентифікації особи за допомогою зазначених вище методів, спеціалізована група здійснює транспортування тіл або останків до установи судово-медичної експертизи для збору зразків біологічного матеріалу. У випадках, коли ідентифікація іншими способами неможлива, ці зразки направляються до державних спеціалізованих установ для проведення молекулярно-генетичних досліджень, необхідних у рамках підготовки до відповідних експертиз.

Висновки. Ідентифікація загиблих осіб під час воєнного стану ускладнюється через руйнування тіл. У зв'язку з цим основні об'єкти для виділення ДНК – це кістки та зуби. При цьому

надзвичайно важливо дотримуватись методики збору матеріалів, оцінюючи їх придатність (особливо кісток) для подальшої ідентифікації. Процес визначення особи невіданих тіл військових відіграє критично важливу роль не лише для встановлення їхньої особистості та забезпечення гідного поховання, а й для фіксації фактів воєнних злочинів.

Хоча порядок огляду трупів чітко прописаний у Кримінальному процесуальному кодексі України, в умовах воєнного стану слідчі та інші фахівці стикаються із численними перешкодами під час ідентифікації тіл та залишків. На сьогодні ідентифікація здійснюється завдяки таким методам та підходам: аналізу ознак форми одягу та розпізнавальних знаків військових, ідентифікації за зовнішнім виглядом, безпосередньому зіставленню інформації, дактилоскопії, дослідженню ДНК, виявленню анатомічних особливостей, розпізнаванню патологічних змін, а також вивченню спеціальних прикмет (наприклад, протезів, вроджених плям, татувань).

Література

1. Husieva V. Problems of identification of a person based on appearance during the investigation of criminal offenses. *Teoriia ta praktyka sudovoї ekspertyzy i kryminalistyky*. 2021. № 2 (24). P. 109-22. Ukrainian. URL: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2021.07>.
2. Prajapati G., Sarode S.C., Sarode G.S., Shelke P., Awan K.H., Patil S., et al. Role of forensic odontology in the identification of victims of major mass disasters across the world: A systematic review. *PLoS One*. 2018; 13:e0199791. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0199791>.
3. Деякі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Форма типового документа, Акт, Опис від 17.06.2022 № 698. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/698-2022-%D0%BF>.
4. Helm K., Matzenauer C., Neuhuber F., Monticelli F., Meyer H., Pittner S., et al. Suitability of specific soft tissue swabs for the forensic identifica-

tion of highly decomposed bodies. *International journal of legal medicine*. 2021; 135(4):1319-27. URL: <https://doi.org/10.1007/s00414-021-02601-3>.

5. Kumar N., Aparna R., Sharma S. Effect of postmortem interval and conditions of teeth on STR based DNA profiling from unidentified dead bodies. *Journal of forensic and legal medicine*. 2021; 83:102246. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2021.102246>.

6. Voichenko V.V., Mishalov V.D., Mamedov Sh.M., Viun V.V., Ivashyna O.Kh. A comprehensive approach to the forensic medical identification of victims during armed conflicts and disasters. *Sudovo-medychna ekspertyza*. 2017; 1:20-5. Ukrainian

7. Голубович Л.Л., Зубко М.Д., Голубович А.Л., Голубович П.Л., Куртєв А.В. Комплексний підхід до ідентифікації загиблих осіб у випадках масових жертв. *Судово – медична експертиза*. 2018. С. 45-50.

8. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України: Наказ МВС України від 09.03.2022 № 177/450/46. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0317-22>.

9. Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та ліцеїстами військових ліцеїв: Наказ Міноборони України від 20.11.2017 № 606. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1502-17>.

10. Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів: Закон України від 16.03.2017 № 1951-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1951-19>.

References

1. Husieva V. Problems of identification of a person based on appearance during the investigation of criminal offenses. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. 2021. № 2 (24).

P. 109-22. Ukrainian. URL: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2021.07>.

2. Prajapati G., Sarode S.C., Sarode G.S., Shelke P., Awan K.H., Patil S., et al. Role of forensic odontology in the identification of victims of major mass disasters across the world: A systematic review. *PLoS One*. 2018; 13:e0199791. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0199791>.

3. Some issues of ensuring the removal, transfer and repatriation of bodies (remains) of persons killed (deceased) in connection with the armed aggression against Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Procedure, Form of a standard document, Act, Description of 17.06.2022 No. 698. Database «Legislation of Ukraine». Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/698-2022-%D0%BF>.

4. Helm K, Matzenauer C, Neuhuber F, Monticelli F, Meyer H, Pittner S, et al. Suitability of specific soft tissue swabs for the forensic identification of highly decomposed bodies. *International journal of legal medicine*. 2021; 135(4):1319-27. URL: <https://doi.org/10.1007/s00414-021-02601-3>.

5. Kumar N., Aparna R., Sharma S. Effect of postmortem interval and conditions of teeth on STR based DNA profiling from unidentified dead bodies. *Journal of forensic and legal medicine*. 2021; 83:102246. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2021.102246>.

6. Voichenko V.V., Mishalov V.D., Mamedov Sh.M., Viun V.V., Ivashyna O.Kh. A comprehensive approach to the forensic medical identification of victims during armed conflicts and disasters. *Sudovo-medychna ekspertyza*. 2017; 1:20-5. Ukrainian

7. Holubovych L.L., Zubko M.D., Holubovych A.L., Holubovych P.L., Kurtev A.V. An integrated approach to the identification of deceased persons in cases of mass casualties. *Forensic medical examination*. 2018. Pp. 45-50.

8. On Approval of the Procedure for Interaction between the Bodies and Subdivisions of the National Police of Ukraine, Healthcare Institutions and Prosecutor's Offices of Ukraine in Establishing the Fact of Death of a Person during Martial Law on the Territory of Ukraine: Order. Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine of 09.03.2022 No. 177/450/46. Database «Legislation of Ukraine». Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0317-22>.

9. On Approval of the Rules for Wearing Military Uniforms and Insignia by Servicemen of the Armed Forces of Ukraine, the State Special Transport Service and Lyceum Students of Military Lyceums: Order; Ministry of Defense of Ukraine of 20.11.2017 No. 606. Database «Legislation of Ukraine». Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1502-17>.

10. On the Unified State Register of Conscripts, Persons Liable for Military Service and Reservists: Law of Ukraine of 16.03.2017 No. 1951-VIII. Database «Legislation of Ukraine». Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1951-19>.

Volodymyr Zarosylo, Olena Bondarenko, Anna Shlapak

PECULIARITIES OF IDENTIFICATION OF CORPSES OF DECEASED PERSONS AND SERVICEMEN UNDER MARTIAL LAW

Prince Volodymyr the Great Educational and Scientific Institute
of Law of the Interregional Academy of Personnel Management
Frometivska St., 2, 03039, Kyiv, Ukraine
State University «Kyiv Aviation Institute»

Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mails: kaf.prd.409@gmail.com, ollenabond@ukr.net, 8035304@stud.kai.edu.ua

*The purpose of the article is to make a comprehensive study of the peculiarities of the process of identification of the bodies of deceased persons and servicemen under martial law, to identify the main problems arising during these procedures, and also to formulate practical recommendations for improving identification methods, interagency cooperation and regulatory and legal support, taking into account current challenges and international experience. **Research methods:** various research methods were used in the course of the work, both general scientific and special. Particular attention is paid to special methods, namely forensic and criminalistic methods. Statistical methods were also used to analyze the effectiveness of identification. The analysis of the legal framework of Ukraine and international humanitarian law was mandatory. **Results:** this article establishes that the most effective methods of identification of the wartime dead are DNA analysis, forensic examination, and analysis of personal belongings. It is found that the complexity of identification increases with significant damage to the bodies. The complex interaction between military structures, forensic institutions and humanitarian organizations plays an important role. The author identifies the need to improve the legal and regulatory framework for identification processes under martial law. **Discussion:** the author analyzes that identification of the bodies of the deceased in wartime requires a systematic approach with the use of modern technologies, in particular DNA examination. The importance of operational coordination between the Armed Forces of Ukraine, forensic experts and authorities is also emphasized. The problems of access to appropriate equipment and the lack of specialists in the combat zone were emphasized. The need to improve the legislative support for identification procedures in wartime was discussed.*

Key words: forensics; identification; dead; military personnel; DNA examination; forensic medical examination; martial law; interagency cooperation; forensic anthropology.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2025